

(офіц. текст). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2020. 408 с. – (Кодекси України)

4. Павлик П.М. Процесуальна документація: навч. посібник / П.М. Павлик, Ж.В. Удовенко, Т.М. Кілічава. – К.: Центр учбової літератури, 2007. 464 с.

5. Кучинська О.П. Кримінально-процесуальні документи. Досудове та судове провадження: навч.-практ. посібник / О.П. Кучинська. К.: Юрінком Інтер, 2009. 408 с.

6. Форми кримінально-процесуальних документів: [посібник] / упоряд. В.О. Попелюшко, Л.Я. Стрельбіцька, О.П. Герасимчук; за ред. В.О. Попелюшко. К. : Прецедент, 2009. 192 с.

7. Поркшеян О.Х. Судебно-медицинская экспертиза эксгумированного трупа: лекция для врачей-курсантов / О.Х. Поркшеян. Выпуск первый: эксгумация трупов, поводы к ним. Краткая историческая справка. Организация и проведение эксгумации. Изменения трупа и одежды на нем в могиле. Ленинград, 1971. 53 с.

8. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією, у кримінальному провадженні України: навчальний посібник / В.І. Галаган, М.Й. Кулик, Н.С. Моргун, Ю.В. Терещенко. Київ, 2018. 113 с.

9. Натура А.И. Эксгумация и особенности тактики следственных действий, связанных с эксгумированным трупом / А.И. Натура, Д.А. Натура. М. : Юрлитинформ, 2003. 104 с.

Лизогубенко Євген Віталійович,

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Никифорчук Вадим Дмитрович,

співробітник Державного бюро розслідувань, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ У СФЕРІ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

На сучасному етапі державного будівництва, розвитку економіки, ринкових відносин важлива роль відведена інституту фінансових правовідносин, як одному з регуляторів економіки.

До обов'язків держави належить забезпечення фінансово-банківської безпеки, що є відносно новою економіко-правовою

категорією, вплив на яку зумовлюється загрозами, характерними для фінансово-кредитної системи України.

Особливого значення у цій проблемі набуває безпека розрахунків і платежів між суб'єктами господарювання, а також фізичними особами. Поширене впровадження в українську економіку електронних технологій наприкінці XX і на початку XXI ст. ст. спричинило небувалу прогресивну перебудову сфери розрахунків і платежів, і сьогодні забезпечує входження країни у глобальну світову економічну систему.

Упровадження електронних засобів розрахунків і платежів відбувається не без проблем. Недосконалість законодавчої бази, прорахунки, а інколи й свідомі неправомірні дії під час реформування фінансово-кредитних інститутів і недоліки діяльності правоохоронної системи, зумовили активізацію злочинних проявів у цій сфері, що має негативний вплив на розвиток фінансово-кредитних відносин, систему електронних розрахунків і платежів.

Одним із уразливих та криміногенних напрямів у фінансово-кредитній сфері є банківська система, якій завдається значна матеріальна шкода, зокрема, під час вчинення злочинів з використанням електронних платежів. Це пов'язано з неузгодженістю правового статусу учасників правовідносин, технічною новизною елементів платежів, як інструмента розрахунків, вадами і прорахунками банків, нестійкою економічною ситуацією та значною кількістю ІТ-фахівців, які залучаються злочинними угрупованнями до вчинення злочинів у сфері банківських електронних платежів.

Для ефективного виявлення та розкриття злочинів, учинюваних у сфері банківських електронних платежів необхідно з'ясувати обставини, під час яких виявляють злочини, учинювані у сфері банківських електронних платежів, а також визначити об'єкти, які містять інформацію щодо ознак злочинів цієї категорії, зокрема конкретні місця, коло осіб пошуку, предмети та документи.

До конкретних місць пошуку належать: окремі приміщення, у яких розміщені автоматизовані системи банківських електронних платежів; електронні носії інформації; підприємства, установи та організації, які використовують інформаційні або телекомунікаційні технології, що забезпечують банківські електронні платежі; електронно-обчислювальна техніка (комп'ютер, сервер); автоматизовані системи; електронні інформаційні системи; телекомунікаційні

мережі; провайдери телекомунікацій, що надають послугу доступу до мережі Інтернет.

Досліджуючи ознаки виявлення та розкриття злочинів, учинюваних у сфері банківських електронних платежів, необхідно визначити методику оперативного пошуку ознак злочинів та визначити категорії осіб, які можуть володіти інформацією про осіб та злочини, що готуються або вчинені та умовно поділити їх на: які мають доступ до інформації про фінансові операції, що здійснюються у сфері банківських електронних платежів; які внаслідок професійної діяльності, отримали знання у сфері банківських електронних платежів і мають можливість застосувати їх із злочинною метою; які мають доступ до електронно-обчислювальної техніки, шляхом використання якої вчинено злочин у сфері банківських електронних платежів; які за ознакою професійності мають можливість та мотивацію на вчинення злочину у сфері банківських електронних платежів; які можуть володіти службовою (банківською) інформацією; які, відповідно до своїх функціональних обов'язків, зобов'язані виявляти та фіксувати злочинні дії у сфері банківських електронних платежів, наприклад, банківських служб безпеки тощо; які можуть володіти відомостями про певні обставини вчинення злочину; які мають у своєму розпорядженні відповідну інформацію, аналіз якої зумовлює ефективність здійснення оперативного пошуку.

До предметів, як об'єктів оперативного пошуку, можуть належати: апаратно-програмні засоби (комп'ютери, носії інформації, програмне забезпечення тощо); предмети, які безпосередньо використовувалися під час підготовки та вчинення протиправних дій (аналітичні матеріали роботи конкретних банківських платіжних систем, схеми підключення до телекомунікаційних мереж та електронних інформаційних систем відповідної банківської установи, матеріали графіку роботи служби безпеки конкретної банківської установи); предмети, аналіз яких дозволяє встановити адреси Інтернет-сайтів, з яких отримувалась інформація (адреси банківських установ, карти (схеми) міст, на яких позначено розташування банківських установ, проспекти або адреси магазинів, що продають устаткування та матеріали для виготовлення); предмети, що є результатом протиправних дій (гроші та матеріальні цінності, отримані внаслідок вчинення злочину, та предмети, що свідчать про їх отримання); предмети, в яких містяться ознаки злочину (записні книжки, номери розрахунків

тощо, системні модулі, частини і деталі, що використовувалися для створення спеціальних технічних засобів).

До документів, що можуть містити інформацію про протиправну діяльність, можуть належати: документи, що свідчать про легітимність (нелегітимність) діяльності суб'єкта господарювання, технічні можливості або інформаційні ресурси якого використовували злочинці; документи, що свідчать про належність відповідних технічних, апаратно-програмних засобів певним особам; документи, що складаються в процесі легальної діяльності у сфері комп'ютерних технологій; документи, пов'язані з фіксацією обставин використання комп'ютерної техніки; документи, що свідчать про здійснення певних видів електронних платіжних операцій; документи, що складаються в банківських установах; документи, що підтверджують проведення платіжних операцій; документи, що свідчать про місце зберігання викрадених з електронних рахунків коштів тощо.

Так на нашу думку для ефективного виявлення та розкриття злочинів у сфері банківських електронних платежів необхідно в першу чергу звернути увагу, на отримання інформації під час оперативного обслуговування банківських установ; обмін інформацією з підрозділами служб безпеки банківських установ; отримання інформації від провайдерів послуг; моніторинг інформації, що надходить із засобів масової інформації; моніторинг мереж телекомунікацій; вивчення інформації, яку містить слідча картина (при надходженні заяви про вчинення злочину у сфері банківських електронних платежів); надання запитів з використанням можливостей Інтерполу, Європолу.

Марков Михайло Миколайович,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Сучасна злочинність, яка включає в себе кваліфіковані кримінальні правопорушення, є складною для розслідування та характеризується, насамперед, планомірним використанням фахових знань у різних галузях економіки, новітніх ІТ-технологіях, сфери послуг, а також накопиченого злочинним